

ویژگی‌های تکانش‌گری دروازه‌بانان فوتبال در سطوح مختلف مهارتی^۱

مهدی سهرابی^۲، محمد حسین قهرمانی^۳، و محمدعلی بشارت^۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۳ تاریخ پذیرش: ۹۴/۱/۲۸

چکیده

در این پژوهش، ویژگی‌های تکانش‌گری دروازه‌بانان فوتبال در سطوح مختلف مهارتی مورد بررسی قرار گرفت. بدین‌منظور، ۳۰ دروازه‌بان از سطوح مختلف مهارتی با میانگین سنی $28/65 \pm 3/9$ سال در این پژوهش شرکت کردند. نتایج نشان داد که ویژگی‌های تکانش‌گری در بین دروازه‌بانان سطوح مختلف مهارتی متفاوت است. این تفاوت‌ها در تکانش‌گری توجهی و حرکتی، از عامل‌های تکانش‌گری و خطای نوع اول و نوع دوم از آیتم‌های آزمون عملکرد مداوم به دست آمد. همچنین، تفاوت‌های مشاهده شده در تکانش‌گری تصمیم‌گیری از عامل‌های تکانش‌گری و زمان تشخیص از آیتم‌های آزمون عملکرد مداوم، از نظر آماری معنادار نبود. براساس نتایج این پژوهش می‌توان عنوان کرد که تکانش‌گری یکی از مکانیسم‌های انطباقی اصلی عملکرد بازیکنان برای غلبه بر نیازهای تکلیف در پست دروازه‌بانی فوتبال با توجه به سطح مهارتی بازیکنان در کنار متغیرهای مرتبط دیگر است که می‌تواند در مباحث استعدادیابی مورد توجه قرار بگیرد.

کلید واژه‌ها: تکانش‌گری، دروازه‌بانان فوتبال، استعدادیابی، سطح مهارت

Impulsivity in Soccer Goalkeepers, According to the Different Skill Levels

Mahdi Sohrabi, Mohammad Hosein Ghahramani, and Mohammad Ali Besharat

Abstract

This study investigated the impulsivity in soccer goalkeepers in different skill levels. For this purpose, Thirty goalkeeper participated in this study in order of different skill levels with a mean age of $9/3 \pm 65/28$ years. Results showed that Goalkeepers impulsivity differed between different skill levels. It was found significant differences in attentional impulsivity and motor impulsivity and also in type I and type II error factor of continuous performance test items. No statistically significant differences in the recognition of impulsivity deciding factor in impulsivity and continuous performance test items also. It can be argued on the basis of these results that alongside other relevant variables for overcoming in Soccer Goalkeeping function in different skill levels, Impulsivity is one of the main adaptive mechanisms in players that can be considered in talent discussions.

Keywords: Impulsivity, Soccer Goalkeepers, Talent, Skill Level

۱. منابع مالی این پژوهش از سوی معاونت پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد در قالب طرح شماره ۲/۳۳۰۲۰ مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۱۳ تأمین شده است.

۲. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد - ایران (نویسنده مسئول) Email: sohrabi@um.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری رفتار حرکتی، دانشگاه فردوسی مشهد - ایران

۴. استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران - ایران

مقدمه

تصمیم‌گیری و حرکتی. رویکرد ابتدایی درخصوص رفتار تکانشی، یک رویکرد کلی‌گرا با دیدی اختلالی به این سازه بود. این رویکرد که با غلبه نظریه سلسه‌مراتبی، سیر پژوهش در این حیطه را هدایت می‌کرد، منجر به ایجاد تناقضاتی در نتایج مطالعات شد (آرس و سنتیستبان، ۲۰۰۶، ص. ۲۲۲). برخی از این تناقضات، تردیدی جدی در اختلالی بودن این سازه رفتاری در برخی شرایط به وجود آورد (دیکمن^۷، ۱۹۹۰، ص. ۹۸). در ادامه، با استفاده از رویکردهای چندبعدی از جمله رویکرد بوم‌شناسخی، در اثر تکمیل نتایج پژوهش‌ها فرضیات جدیدی ارائه شد و طبقه-بندی‌های جدیدی در این سازه صورت گرفت. در ادامه این طبقه-بندی‌ها، دیکمن در سلسه پژوهش‌های خود بین تکانش‌گری کارکردن^۸ و غیرکارکردن^۹ تفاوت قائل شد (دیکمن، ۱۹۹۰، ص. ۱۰۰). وی دو شکل خاص از تکانش‌گری که ناشی از فرایندهای پردازش سریع اطلاعات در معرض خطا (پردازش اطلاعات در حلقة باز)^{۱۰} است را معرفی کرد. در این رویکرد، تکانش‌گری غیرکارکردن به نوعی از پردازش اطلاعات در یک فرایند آهسته اطلاق می-شود که منجر به تضییف عملکرد مطلوب فرد در انجام تکالیف مربوطه می‌گردد و تکانش‌گری کارکردنی به فرایندهای از پردازش اطلاعات گفته می-شود که با استفاده از مکانیسم‌های توجیهی، تصمیم-گیری و عمل بسیار سریع صورت می‌گیرد. این نوع از پردازش با استفاده از اندک اطلاعاتی که به طور متغیر در محیط وجود دارند، در کوتاه‌ترین زمان ممکن شکل می‌گیرد (ریو^{۱۱}، ۲۰۰۷، ص. ۵۰). در تأیید این فرضیه، پژوهشگران عنوان کردند که در شرایط موقعی که سیستم حرکتی به اطلاعات فضایی زیادی

غلبه بر محرک‌های سریع در محیط‌های متغیر، افراد را مجبور به تکانشی عمل کردن در این گونه شرایط می‌کند. در محیط‌های ورزشی، نیازهای برخی از تکالیف، ورزشکار را ملزم به اتخاذ تصمیمات سریع در جهت واکنش به این نیازهای می‌کند؛ فرایندهای که تکانش‌گری ورزشی^۱ نامیده شده است (گولحرم و همکاران^۲، ۲۰۱۱، ص. ۷۳۰). در پیشینه مطالعات این حیطه، تلاش برای تبیین سازه تکانش‌گری از سال‌ها پیش شروع شده و تاکنون ادامه پیدا کرده است. کاهش حساسیت نسبت به پیامدهای منفی رفتار، بی-اعتنایی به پیامدهای عمل و واکنش سریع پیش از ارزیابی کامل اطلاعات، در تعریف رفتار تکانشی گنجانده شده است (آرس و سنتیستبان، ۲۰۰۶، ص. ۲۱۵)؛ اما دیدگاه اجتماعی، تکانش‌گری را رفتار آموخته‌شده‌ای می‌داند که کودک آن را از طریق خانواده و محیط خود فرامی‌گیرد (نظریه یادگیری اجتماعی). درنهایت، مولر و همکاران^۳ (۲۰۰۱) با ارائه یک دیدگاه جامع تحت عنوان "رویکرد زیستی - روانی - اجتماعی"، تکانش‌گری را به عنوان برخورداری از یک استعداد قبلی در راستای انجام واکنش‌های سریع و برنامه‌ریزی نشده به تحریکات درونی و بیرونی بدون درنظرگرفتن پیامدهای منفی این رفتارها برای خود و دیگران تعریف می‌کنند (سان و همکاران^۴، ۲۰۰۷، ص. ۲۱۰؛ به نقل از بشارت، قهرمانی و نقی‌پور، ۲۰۱۵، ص. ۱۳۲). در پژوهش‌ها، طبقه-بندی‌های مختلفی از این سازه صورت گرفته است؛ برای مثال، در تقسیم‌بندی بارات^۵، سه طبقه در در تکانش‌گری معین شده است: تکانش‌گری توجیهی،

-
- 7. Dickman
 - 8. Functional
 - 9. Dysfunctional
 - 10. Open loop control
 - 11. Reeve

- 1. Sport impulsivity
- 2. Guilherme
- 3. Arce & Santisteban
- 4. Moeller
- 5. Swan
- 6. Barrat

۷۱). در این گونه مطالعات، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که افرادی که از نظر تکانش‌گری در سطح بالایی قرار دارند، زمان نسبتاً کوتاهی را برای رسیدن به اوج سرعت در مقایسه با گروه مقابله در تکلیف حرکتی هدف‌گیری دستی نشان می‌دهند. در پژوهشی دیگر نشان داده شد که آزمودنی‌های دارای نمره تکانش‌گری بالا نسبت به آزمودنی‌های دارای نمره تکانش‌گری پایین، در بازداری آهنگ حرکتی پاسخ‌ها آهسته‌تر هستند (اکسپوزیتو و آندرس^۳، ۱۹۹۷، ص. ۶۹۴؛ انتیکوت، اجلوف و برادشاو^۴، ۲۰۰۶، ص. ۲۹۰ و لچ و همکاران^۵، ۲۰۱۲، ص. ۴۱). به نقل از بشارت، قهرمانی و نقی‌پور، ۲۰۱۴، ص. ۱۳۳). در میان پژوهش‌هایی که اخیراً در گروه‌های همگن ورزشی مانند رشته‌های برخوردي نظیر هندبال و کشتی در مبحث استعدادیابی در حیطه تکانش‌گری انجام شده است، می‌توان به پژوهش بشارت، قهرمانی و احمدی (۲۰۱۳) و بشارت، قهرمانی و نقی‌پور (۲۰۱۵) اشاره کرد. نتایج این سری از پژوهش‌ها، تأثیر مثبت ویژگی‌های تکانشی اجراکننده را با نیازهای تکلیف و تعییرات محیطی نشان می‌دهد. بدین صورت که موفقیت در اجرای برخی از تکالیف در شرایط مختلف، مستلزم قابلیت رفتار تکانشی بالای اجراکننده برای غلبه بر نیازهای تکلیف و محیط اجرا است. در ادامه این پژوهش‌ها باقیستی به این نکته توجه کرد که در داخل برخی رشته‌های ورزشی (نظیر پستهای مختلف بازی در فوتبال)، نیازها و مطالبات متفاوتی بر ورزشکار تحمل می‌گردد که برای موفقیت در این پستهای، ورزشکار باید خود را با این الزامات تطبیق دهد (آمز و آرجر^۶، ۱۹۸۸، ص. ۲۶۲). در این زمینه، رویکردی که توسط مولر و همکاران در سال ۲۰۰۷

نیاز دارد، تکانش‌گری حرکتی بر روی کنترل حرکات دستی، تأثیر انطباقی مثبتی دارد (بشارت، قهرمانی و احمدی، ۲۰۱۳، ص. ۱۴). شکل بیرونی و نمایش رفتاری این رویکرد همواره با مفاهیمی نظری کنجدکاوی درمورد تحریک طلبی (ریو، ۲۰۰۷، ص. ۵۵)، یا میل داشتن به کوش و یادگیری درمورد محیط (پیکرینگ^۷، ۲۰۰۴، ص. ۴۵۹) تبیین می‌شود. علاوه‌بر این، در پژوهش‌هایی که در این زمینه شروع شده‌اند شواهدی مبنی بر این که تحت شرایط خاص، دسته‌ای از ویژگی‌های تکانش‌گری می‌تواند پیش-بینی کننده مثبتی درمورد اجرای افراد در محیط کار باشد به دست آمده است (جکسون^۸، ۲۰۰۱، ص. ۱۳۲). با توجه به این رویکرد، متناسب‌بودن تکانش-گری به طور گسترده‌ای تابع نیازهای شرایط دم‌دستی است. برخی محرک‌ها مانند ترمزکردن ناگهانی ماشین در یک آزادراه شلوغ ممکن است نیاز به رفتار آنی و بدون تأمل داشته باشد. لحاظ کردن عکس العمل طولانی درمورد همه احتمالات، ممکن است آسیب‌زا یا حتی مهلک باشد. از سوی دیگر، بسیاری از شرایط نیازمند عکس العمل دقیق نسبت به همه پاسخ‌های ممکن است. بررسی نتایج پژوهش‌هایی که با توجه به زیرمجموعه‌های تکانش‌گری (عملکردی و غیر عملکردی) انجام شده‌اند، تائید کننده فرضیه دیکمن است. در زمینه تکالیف حرکتی، رویکرد فعلی استعدادیابی - چه در زمینه ورزشی و چه غیر ورزشی - انتخاب افراد با توجه به نوع تکلیف و محیط اجرا برای انجام موفقیت‌آمیز این تکالیف است. در نمونه‌هایی از پژوهش‌های غیر میدانی، پژوهشگران از تکالیف آزمایشگاهی برای نشان دادن فرایندهای کنترل حرکتی در جهت بررسی میزان تکانش‌گری آزمودنی-ها استفاده کرده‌اند (لمک و همکاران^۹، ۲۰۰۵، ص.

4. Expósito & Andrés
5. Enticott, Ogleoff & Bradshaw
6. Lage
7. Ames & Archer

1. Pickering
2. Jackson
3. Lemke

بررسی ادبیات و پیشینهٔ پژوهش ایجاد می‌شود؛ لذا، اهمیت و ضرورت این پژوهش از نظر مباحث استعدادیابی، لزوم شناسایی مکانیسم‌های اصلی ورزشکاران برای غلبه بر نیازهای تکالیف ورزشی در سطوح مختلف مهارتی است. شناسایی سطوح مختلف این مکانیسم‌های انطباقی که ورزشکار را برای انجام واکنش‌های مناسب نسبت به تغییرات محیطی یاری می‌کند، متخصصین این حیطه را در زمینهٔ شناسایی افراد مستعد در این پست کمک خواهد کرد.

روش پژوهش

روش این پژوهش، زمینه‌یابی از نوع پس‌رویدادی است.

شرکت‌کنندگان

جامعهٔ آماری این پژوهش را دروازه‌بانان فوتبال لیگ برتر، دستهٔ یک و تیم فوتبال دانشگاهی تشکیل دادند. نمونهٔ آماری پژوهش با توجه به داده‌های پژوهش‌های مرتبط (جکسون، ۲۰۰۱، ص. ۱۳۸) و با قراردادن سطح اطمینان ۹۵/۰ برای نمره Z در فرمول $9 \leq \frac{8/85}{8/85}$ مربوط به تبیین حجم نمونه، برابر با برآورد شد که با درنظر گرفتن احتمال ریزش آزمودنی-ها، حجم نمونه در هر گروه این پژوهش، ۱۰ نفر داشته باشد. معیارهای ورود به پژوهش شامل درنظر گرفته شد. مسابقات در سه ساله اول شرکت‌کاران به عنوان بازیکنان اصلی در سه چهارم بازی‌های تیم در فصل جاری رقابتی تعیین شده بود.

ابزار پژوهش

پرسشنامهٔ مشخصات فردی

این پرسشنامه شامل سؤالاتی درخصوص اطلاعات شخصی (سن، سابقهٔ تمرین (به سال و ماه)، مقام‌های

تحت عنوان "رویکرد زیستی - روانی - اجتماعی" ارائه شده است، تکانش‌گری را به عنوان یک مکانیسم انطباقی برای غلبه بر نیازهای محیطی معرفی می‌کند که در اثر تعامل با تکلیف و شرایط محیطی، باعث عمیق ترشدن مشخصه‌های تکانش‌گری شده و فرد را در انطباق سریع با تغییرات، مستعد کرده و منجر به موفقیت وی در چنین شرایطی می‌شود (سان و همکاران، ۲۰۰۷، ص. ۲۱۰). در این رویکرد، از تکانش‌گری به عنوان یک "مکانیسم انطباقی پایه‌ای" یاد شده است که در تعامل با نیازهای تکلیف و شرایط محیطی، رشد کرده و به عنوان یکی از قابلیت‌های اصلی افراد در جهت انجام موفق تکالیف عمل می‌کند. نمود رفتاری چنین مکانیسمی را می‌توان در عملکرد افراد در سطوح مختلف مهارتی، مشاهده کرد و مورد بررسی قرار داد؛ بنابراین، از این رویکرد می‌توان در بررسی مشخصه‌های تکانش‌گری افراد در پست‌های خاصی از رشته‌های ورزشی نظیر پست دروازه‌بانی فوتبال، درجهٔ مطالعهٔ نهوده انطباق این مشخصه‌ها با نیازهای تکلیف و شرایط محیطی استفاده کرد؛ لذا، با توجه به پیشینهٔ پژوهش‌های انجام شده در حیطهٔ ورزش رقابتی در زمینهٔ متغیرهای موربدی، هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش ویژگی‌های تکانش‌گری به عنوان یک مکانیسم انطباقی در موفقیت ورزشی افراد با توجه به مطالبات و خصوصیات تکالیف آن‌ها در پست دروازه‌بانی رشتۀ فوتبال است تا از نتایج احتمالی این بررسی، علاوه بر مباحث استعدادیابی، درخصوص تبیین علل موفقیت یا عدم موفقیت بازیکنان در انجام تکالیف خاص با توجه به ویژگی‌های حرکتی، توجهی و تصمیم‌گیری آن‌ها استفاده کرد. این که آیا متغیرهای تکانش‌گری در سطح رفتار و کنترل حرکتی، توجهی و تصمیم‌گیری در انطباق افراد با نیازهای تکلیف و شرایط محیطی برای انجام موفق آن‌ها با توجه به رویکرد زیستی - روانی - اجتماعی مؤثر است یا نه، سؤالی است که با

آزمون، نمره کل فرد محاسبه می‌شود که سطح کلی تکانش‌گری وی را تعیین می‌کند. ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس، در نمونه‌ای متشکل از ۷۴۴ نفر از جمعیت عمومی (۳۸۰ زن و ۳۶۴ مرد) و ۲۱۶ بیمار مبتلا به اختلال‌های اضطرابی و خلقی (۱۲۳ زن و ۹۳ مرد) مورد بررسی قرار گرفت. ضرایب آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌های بی برنامگی، تکانش‌گری حرکتی، تکانش‌گری شناختی و نمره کل تکانش‌گری به ترتیب $.087$, $.090$, $.079$ و $.091$ برای جمعیت عمومی و $.081$, $.083$, $.075$ و $.088$ برای نمونه بیمار محاسبه شد که نشانه هم‌سانی درونی^۱ خوب مقیاس است. ضرایب همبستگی بین نمره‌های 107 نفر از جمعیت عمومی پژوهش، در 2 نوبت با فاصله 2 تا 4 هفته برای زیرمقیاس‌های بی برنامگی، تکانش‌گری حرکتی، تکانش‌گری شناختی و نمره کل تکانش‌گری به ترتیب $.73$, $.78$, $.80$ و $.83$ محاسبه شد که در سطح >0.00 معنادار بودند. این ضرایب، نشانه پایایی بازآزمایی^۲ رضایت‌بخش مقیاس تکانش‌گری بارات است (بشارت، 2007 ، ص. 66). روایی سازه^۳ هم‌گرا^۴ و تشخیصی (افترافقی)^۵ مقیاس تکانش‌گری بارات، از طریق اجرای همزمان مقیاس افسردگی بک^۶، مقیاس اضطراب بک^۷، فهرست عواطف مثبت و منفی^۸ و مقیاس سلامت روانی^۹ در مورد آزمودنی‌های دو گروه محاسبه شد. نتایج ضرایب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره آزمودنی‌ها در مقیاس تکانش‌گری بارات با عواطف مثبت و

کسب شده و مسابقاتی که شرکت کرده‌اند) برای تعیین سطح مهارتی شرکت‌کننده‌ها بود.

آزمون عملکرد مداوم کانترز^{۱۰}

این آزمون یکی از تست‌های استاندارد در تعیین نقطه برش، تعیین سطح توجه، تصمیم‌گیری و اجرای تکانشی افراد بوده و از جمله آزمون‌هایی است که در آن با انجام مستمر یک تکلیف، ویژگی‌های توجه و تکانش‌گری افراد سنجیده می‌شود که در پژوهش‌های متعددی از نظر روایی و پایایی مورد بررسی قرار گرفته است (انتیکوت، اجلوف و برادشاو، 2006 ، ص. 287). در این آزمون از فرد خواسته می‌شود هریار که زنجیره مشخصی از حروف و یا ارقام مشخص روی تابلو روشن می‌شود، دکمه‌ای را فشار دهد. این آزمون، روایی همزمان خوبی با تکلیف خطر احتمالی ایجاد^{۱۱} (ابزاری که برای اندازه‌گیری توجه و تصمیم‌گیری مربوط به تکانش‌گری استفاده می‌شود) دارد. همچنین، پایایی این ابزار از طریق آزمون مجدد در پژوهش‌های مختلفی بین 0.70 تا 0.90 گزارش شده است (کیه، ویستانس و هین، 2004 ، ص. 48).

مقیاس تکانش‌گری بارات

مقیاس تکانش‌گری بارات، یک آزمون 30 گویه‌ای است و شیوه‌های توجه، تصمیم‌گیری و عمل کردن افراد را در اندازه‌های 4 درجه‌ای لیکرت (از بندرت/هرگر = 1 تا تقریباً همیشه = 4) بر حسب 3 زیرمقیاس شامل بی برنامگی^{۱۲} (شیوه‌های تصمیم‌گیری)، تکانش‌گری حرکتی^{۱۳} (مکانیسم‌های عملکردی) و تکانش‌گری شناختی^{۱۴} (مکانیسم‌های توجهی) می‌سنجد. از مجموع نمره 3 زیرمقیاس

-
- 8. Internal consistency
 - 9. Test-retest reliability
 - 10. Construct
 - 11. Convergent
 - 12. Discriminant
 - 13. Beck depression inventory
 - 14. Beck anxiety scale
 - 15. Positive and negative affect schedule
 - 16. Mental health inventory

-
- 1. Connors continuous performance test
 - 2 . Iowa gambling task (IGT)
 - 3. Keye, Westhus & Heine
 - 4. The Barrat impulsiveness scale (BIS-11)
 - 5. No planning
 - 6. Motor impulsiveness
 - 7. Cognitive impulsiveness

زمان واکنش، خطای نوع^۱ (نديدن محرک‌های موردنظر) و خطای نوع^۲ يا واکنش تکانشی (واکنش واکنش به محرک نامرتبط) مدنظر قرار می‌گيرند. در اين پژوهش علاوه‌بر داده‌های مربوط به زمان واکنش برای پاسخ‌های صحيح، داده‌های مربوط به تعداد تشخيص درست و تعداد تشخيص نادرست نيز مورد تحليل قرار گرفت. اجرای آزمون و تكميل پرسش‌نامه به صورت انفرادي در اتفاقی مخصوص صورت گرفت. برای کنترل عوامل بیرونی تأثیرگذار بر روابط آزمون سعی شد آزمون، درست و به صورت يكسان اجرا شود، در كلية جلسات، توضيحات يكسان ارائه گردد و اجرا در جوی مناسب صورت گيرد.

روش‌های آماری

برای تحليل داده‌های پژوهش، از شاخص‌ها و روش‌های آماری شامل فراوانی، درصد، ميانگين، انحراف معيار، خرايب همبستگي و تحليل واريанс چندمتغيره در نرم‌افزار اس. پي. اس. نسخه ۱۸ استفاده شد.

يافته‌ها

با توجه به پرسش‌نامه مشخصات فردی شرکت‌کننده‌ها، ميانگين سنی دروازه‌بانان در سه رده مهارتی، ۲۸/۱ سال با دامنه ۲۴ تا ۳۱ سال و انحراف استاندارد ۴/۷ بدست آمد. در جدول ۱، ميانگين و انحراف استاندارد نمرات گروه‌ها در عامل‌های تکانش‌گري ارائه شده است.

بهزيسىti روان‌شناختi، همبستگi منفi معنادار از ۰/۵۷ تا ۰/۰۰۱ (P<0.001) و با افسردگi، اضطراب، عواطف منفi و درماندگi روان‌شناختi، همبستگi مثبت معنادار از ۰/۶۱ تا ۰/۰۰۱ (P<0.001) وجود دارد. اين نتائج، روایi همگرا و تشخيصi مقیاس تکانش‌گri بارات را تأیید می‌کنند (بشارت، ۱۳۸۶، ص. ۷۸). نتائج تحليل عاملی اكتشافی^۱ نيز سه عامل را برای مقیاس تکانش‌گri بارات تأیید كرد (بشارت، ۲۰۰۷، ص. ۹۱).

روش گرداوري داده‌ها

پس از تشریح هدف‌های پژوهش و هماهنگi های لازم با مسئولان فدراسيون‌ها و باشگاه‌های ورزشی، ضمن ارائه توضیحاتi در زمینه ضرورت و اهمیت پژوهش و نحوه شرکت در آن، از شرکت‌کننده‌ها خواسته شد تا مقیاس تکانش‌گri بارات (بشارت، ۲۰۰۷، ص. ۹۰) را تكميل کرده و در آزمون عملکرد مداوم^۲ شرکت کنند. اجرای آزمون عملکرد مداوم پس از ارزیابی مشروح آزمودنی و يك تمرین کوتاه، در دو بخش که بين آن‌ها يك استراتج دو دقیقه‌ای به آزمودنی داده می‌شد اجرا گردید. در اين آزمون، هر دو ثانیه حروف متفاوتi (Z, X, T, A, H) به مدت ۲۰۰ میلي‌ثانیه بر روی صفحه نمایش کامپیوتري ارائه می‌شود. تکلیف آزمودنی اين است که هنگامی که حرف "A" پس از حرف "X" ظاهر می‌شود، دکمه فاصله را بر روی صفحه کلید کامپیوت فشار دهد و در غيراین صورت، هیچ واکنشی از خود نشان ندهد. در هریک از ۲ قسمت آزمون، ۲۰۰ حرف ظاهر می‌شوند؛ ۱۰۰ محرک نامریبوط (نه A و نه X)، ۵۰ محرک اشتباه‌برانگیز (A بدون X) و ۵۰ محرک موردنظر (A و بلا فاصله پس از آن X). در هنگام ارزیابی زمان واکنش^۳ برای پاسخ‌های صحيح، تعییرپذیری در

4. Omission errors
5. Commission errors

1. Exploratory factor analysis
2. Continues performance test (CPT)
3. Reaction time

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار مربوط به عامل‌های تکانش‌گری

گروه‌ها	متغیرها	میانگین	انحراف معیار
لیگ برتر	توجهی	۳/۲۰	۰/۱۰
	تصمیم‌گیری	۳/۰۱	۰/۱۷
	حرکتی	۳/۱۵	۰/۲۹
دسته یک	توجهی	۲/۸۰	۰/۱۸
	تصمیم‌گیری	۲/۶۶	۰/۳۳
	حرکتی	۲/۹۰	۰/۴۳
دانشگاهی	توجهی	۲/۵۰	۰/۲۳
	تصمیم‌گیری	۲/۶۰	۰/۴۰
	حرکتی	۲/۳۰	۰/۳۳

نمرات گروه‌ها در آزمون عملکرد مداوم به صورت میانگین و انحراف استاندارد در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار مربوط به آزمون عملکرد مداوم

گروه‌ها	متغیرها	میانگین	انحراف معیار
لیگ برتر	زمان تشخیص (S)	۰/۴۰	۰/۰۱۹
	خطای نوع اول	۰/۱۱	۰/۰۲۱
	خطای نوع دوم	۰/۱۳	۰/۰۸
دسته یک	زمان تشخیص (S)	۰/۴۷	۰/۰۲۸
	خطای نوع اول	۰/۱۸	۰/۰۲۱
	خطای نوع دوم	۰/۲۳	۰/۰۱۳
	زمان تشخیص (S)	۰/۴۹	۰/۰۳۱
دانشگاهی	خطای نوع اول	۰/۲۱	۰/۰۳۰
	خطای نوع دوم	۰/۲۱	۰/۰۱۹

مقایس تکانش‌گری، بین گروه‌ها تفاوت معناداری آزمون لوین (برای تعیین برابری واریانس‌ها) که در $P=0/004$, $WL^1=0/81$, $\eta^2=0/498$ وجود دارد ($F_{7,56}=3/108$, $P \leq 0/05$) .

در بررسی تفاوت گروه‌های پژوهش، بعد از مشاهده آزمون لوین (برای تعیین برابری واریانس‌ها) که در جدول ۳ ارائه شده است ($P > 0/05$), نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره نشان داد که در عامل‌های

جدول ۳. تعیین برابری واریانس‌ها^۱

متغیرها	F	df1	df2	سطح معناداری
توجهی	۰/۱۰۵	۲	۲۷	۰/۷۲۰
تصمیم‌گیری	۰/۳۲۹	۲	۲۷	۰/۶۵۰
حرکتی	۰/۲۴۹	۲	۲۷	۰/۷۵۴

$F_{2,27} = 4/218$ و تکانش‌گری حرکتی ($F_{2,27} = 5/621$, $P = 0/006$)، بین گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد و تفاوت مشاهده شده بین گروهی در تکانش‌گری تصمیم‌گیری ($F_{2,27} = 11/197$, $P = 0/137$) و در تکانش‌گری تووجهی ($F_{2,27} = 11/112$, $P = 0/009$). از نظر آماری معنادار نیست ($P \leq 0/0166$).

به‌منظور پی‌بردن به این که اختلاف میان دو گروه در کدامیک از متغیرهای وابسته (عامل‌های مقیاس تکانش‌گری) بوده است، از آزمون اثرات بین گروهی با تعدیل آلفای بونفرونی ($P \leq 0/0166$) استفاده شد. نتایج این آزمون (جدول ۴) نشان داد که در عامل‌های تکانش‌گری تووجهی ($P = 0/0428$) و حرکتی ($P = 0/054$) معنادار هستند.

جدول ۴. آزمون اثرات بین گروهی

P	(F)	F	df	متغیرها
*	0/009	0/428	4/218	تووجهی
	0/137	0/197	2/112	تصمیم‌گیری
*	0/006	0/509	5/621	حرکتی

* مقادیر در سطح $P = 0/0166$ معنادار هستند.

تصمیم‌گیری و حرکتی به‌خود اختصاص دادند. با توجه به نمره کلی، نتایج نشان داد که سطح تکانش‌گری دروازه‌بانان لیگ برتر از دو گروه دیگر، بالاتر بوده و دروازه‌بانان سطوح مهارتی دسته ۱ و دانشگاهی، در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین، در این زمینه با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۱ می‌توان عنوان کرد که اختلاف دروازه‌بانان دسته ۱ که با دروازه‌بانان سطح مهارتی دانشگاهی، قابل ملاحظه نبوده و تقریباً در یک سطح می‌باشدند. درخصوص تفاوت گروه‌ها در آزمون عملکرد مداوم، نتایج مربوط به مدت زمان تصمیم‌گیری نشان داد که دروازه‌بانان لیگ برتری به طور میانگین از دو گروه دیگر، نمرات پایین‌تری را به دست آورده‌اند. این نتایج در مورد خطای نوع اول (نادیده‌گرفتن محرك مورد‌نظر) و خطای نوع دوم (واکنش تکانشی به محرك نامرتبط) نیز عیناً تکرار شد. البته، با این تفاوت که اختلاف گروه‌ها در مدت زمان تصمیم‌گیری از نظر آماری معنادار نبود. به طور کلی مشاهده شد که هم‌راستا با بالارفتن سطوح مهارتی از سطح دانشگاه به سطح دسته ۱ لیگ و لیگ برتر، سطوح تکانش‌گری ورزشکاران نیز بیشتر شده و به قابلیت تکانشی دروازه‌بانان افزوده می‌شود. این

نتایج بخش بعدی پژوهش نشان داد آیتم‌های آزمون عملکرد مداوم، تفاوت بین گروه‌ها از نظر آماری معنادار نیست ($F_{2,27} = 0/49$, $P = 0/54$; $F_{2,27} = 5/621$, $P = 0/006$)؛ اما تفاوت گروه‌ها در خطای نوع اول ($F_{2,27} = 4/467$, $P = 0/001$) و خطای نوع دوم ($F_{2,27} = 6/11$, $P = 0/001$) معنادار است ($F_{2,27} = 5/86$, $P = 0/001$). ($P \leq 0/016$)

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که ویژگی‌های تکانش‌گری در بین دروازه‌بانان سطوح مختلف مهارتی، متفاوت است. این تفاوت‌ها در تکانش‌گری تووجهی و حرکتی از عامل‌های تکانش‌گری و خطای نوع اول (نادیده‌گرفتن محرك مورد‌نظر) و خطای نوع دوم (واکنش تکانشی به محرك نامرتبط) از آیتم‌های آزمون عملکرد مداوم به دست آمد. همچنین، تفاوت‌های مشاهده شده در تکانش‌گری تصمیم‌گیری از عامل‌های تکانش‌گری و زمان تشخیص از آیتم‌های آزمون عملکرد مداوم، از نظر آماری معنادار نبود. بررسی داده‌های این پژوهش نشان داد که دروازه‌بانان سطح مهارتی لیگ برتری نسبت به دو گروه دیگر، نمرات بیشتری را در عامل‌های تکانش‌گری تووجهی،

مطابقت می‌کنند. مولر و همکاران با استفاده از دیدگاه زیستی - روانی - اجتماعی، تکانش‌وری را به عنوان برخورداری از یک استعداد قبلی به شکل یک مکانیسم انطباقی در راستای انجام واکنش‌های سریع و برنامه-ریزی نشده به تحریکات درونی و بیرونی تعریف کردند (سان و همکاران، ۲۰۰۷، ص. ۲۱۱). با استفاده ابعاد این تعریف، نتایج پژوهش حاضر بدین صورت تبیین می‌شود: برای غلبه بر نیازهای برخی از تکالیف در شرایط خاص محیطی، داشتن قابلیت‌های ویژه‌ای از کارکردهای توجّهی، تصمیم‌گیری و حرکتی تکانش‌گری به عنوان مکانیسم‌های پایه‌ای برای انطباق با شرایط لازم است. مطالعه کارکرد مثبت این مکانیسم‌های پایه‌ای، اطلاعات مفیدی را در زمینه تفاوت‌های فردی و کارکرد آن‌ها در شرایط خاص ایجاد می‌کند. داده‌های نتایج پژوهش حاضر با توجه به پژوهش‌های گذشته درمورد ویژگی‌های تکانش-گری نشان می‌دهد که سطوح کلی تکانش‌گری دروازه‌بانان شرکت‌کننده در این پژوهش به طور کلی نسبت به سطوح تکانش‌گری سایر ورزشکاران، بالا بوده و می‌تواند به عنوان قابلیتی در جهت انجام عمل کرده و دروازه‌بان را در انجام تکالیف سازمانی خود یاری کند. در قسمت دیگری از این پژوهش، نتایج نشان دهنده تفاوت ویژگی‌های تکانش‌گری دروازه‌بانان با توجه به سطح مهارتی آن‌ها بود. افزایش ویژگی‌های تکانش‌گری هم‌راستا با افزایش سطح مهارتی دروازه‌بان، نشان دهنده تأثیر انجام مداوم تکالیف مهارتی خاص در شرایط محیطی ویژه بر سطوح تکانش‌گری دروازه‌بانان است؛ لذا، دروازه‌بانان سطوح مختلف مهارتی در رشتۀ فوتیال با داشتن استعداد قبلی در زمینه‌های تکانش‌گری و انجام تمرینات مداوم و ویژه درجهت واکنش نشان دادن به حرکت‌های محیطی، اقدام به تعمیق ویژگی‌های تکانش‌گری خود می‌کنند. افزایش ویژگی‌های تکانش‌گری این افراد، خود را در عملکرد متفاوت

یافته‌ها در عین حال که می‌توانند بیانگر تفاوت توامندی‌های ورزشکاران درجهت غلبه بر نیازهای مهارت‌های حرکتی برحسب ویژگی‌های تکانش‌گری و استعدادهای متناسب با آن نیازها در سطوح مختلف مهارتی باشد (بشارت، قهرمانی و نقیپور، ۲۰۱۳، ص. ۱۳۲)، تأثیر مثبت تکانش‌گری بر عملکرد بازیکنان در پست دروازه‌بانی رشتۀ فوتیال را هم‌سو با پژوهش‌های قبلی (لچ و همکاران، ۲۰۱۲، ص. ۴۸؛ گولحرم و همکاران، ۲۰۱۱، ص. ۷۲۳) تأیید می‌کند. در این زمینه، در پژوهشی که در رشتۀ هندبال انجام شد داده شد که ویژگی‌های تکانش‌گری، تأثیر انطباقی قابل توجّه با تکالیف ورزشکاران در رشتۀ هندبال دارد. میزان فشردگی اجراء نظر سرعت تغییرات متغیرها از نظر اطلاعات فضایی - زمانی در رشتۀ هندبال، به عنوان عامل اصلی و تعیین‌کننده در موقوفیت اجرای مهارت‌ها با درنظر گرفتن ویژگی‌های تکانش‌گری بازیکنان این رشتۀ عنوان شده است (گولحرم و همکاران، ۲۰۱۱، ص. ۷۲۳). همین نتایج در پژوهشی که برای تحلیل کنیماتیک حرکات افراد با توجه به ویژگی‌های تکانش‌گری طراحی شده بود به دست آمده است (لچ و همکاران، ۲۰۱۲، ص. ۴۸). نتایج پژوهش اخیر نشان می‌دهد که نوع تکلیف و مشخصه‌های آن، با ویژگی‌های تکانش‌گری در تعامل بوده و بر یکدیگر تأثیر متقابل می‌گذارند که نتیجه این تعامل را در برونداد اجرای حرکتی افراد با سطوح تکانش‌گری مختلف می‌توان مشاهده کرد.

همچنین، نتایج مربوط به افزایش ویژگی‌های تکانش‌گری هم‌راستا با افزایش سطح مهارتی در این پژوهش با نظریه‌های روان‌شناسی درخصوص تکانش‌گری و رویکرد زیستی - روانی - اجتماعی تکانش‌وری (مولر و همکاران، ۲۰۰۱، ص. ۱۷۸۸) نیز

اندک اطلاعاتی که بهطور متغیر در محیط وجود دارند معرفی کرد که در کوتاهترین زمان ممکن پردازش می‌شوند (دیکمن، ۱۹۹۰، ص. ۹۸؛ ریو، ۲۰۰۷، ص. ۵۱).

در یک نگاه با توجه به یافته‌های این پژوهش در پاسخ به پرسش‌های مطرح شده می‌توان نکات زیر را به عنوان نتیجه‌گیری کلی پژوهش مطرح کرد: برای غلبه بر نیازهای توجهی، تصمیم‌گیری و حرکتی برخی از تکالیف (اظنیز تکالیف مربوط به دروازه‌بانی در رشتۀ فوتbal) ورزشکاران نیاز به مکانیسم‌های پایه‌ای برای انتقال با آن دارند. این مکانیسم‌های پایه‌ای که به عنوان ویژگی‌های تکانش‌گری مطرح شده است، در طول سال‌های تمرین برای ماهرشدن در انجام تکالیف ورزشی، تقویت شده و ورزشکار را در انجام تکالیف موردنظر، بیشتر و بهتر یاری می‌کند که میزان این فرایند انتقالی را می‌توان در تفاوت سطوح مهارتی افراد مشاهده کرد.

براساس نتایج این پژوهش می‌توان عنوان کرد که تکانش‌گری یکی از مکانیسم‌های انتقالی اصلی عملکرد بازیکنان برای غلبه بر نیازهای تکالیف در پست دروازه‌بانی فوتbal با توجه به سطح مهارتی بازیکنان در کنار متغیرهای مرتبط دیگر است. می‌توان از این یافته‌ها در مباحث استعدادیابی و هدایت افراد برای فعالیت در پست مربوطه، در کنار بررسی سایر متغیرهای مرتبط استفاده کرد.

یافته‌های پژوهش بهدلیل مقدماتی بودن نتایج در این موضوع، باید با احتیاط تفسیر شوند. تکرار پژوهش‌های مشابه به منظور دست‌یابی به یافته‌های دقیق‌تر، جهت تعیین نتایج پیشنهاد می‌شود.

آن‌ها در آزمون‌های پژوهش حاضر هم‌راستا با افزایش سطح مهارتی نشان داد. با توجه به معیارهای ورود به پژوهش در زمینه مدت زمان تمرین در پست دروازه-بانی و جوشدن ویژگی‌های تکانش‌گری با مشخصه‌های محیط اجرا و تکالیف این بازیکنان در سطوح مختلف مهارتی هم‌راستا با رویکرد زیستی - روانی - اجتماعی تکانش‌گری، نشان‌دهنده تأثیرگذاری بودن ویژگی‌های تکانش‌گری در موفقیت ورزشکار جهت غلبه بر نیازهای توجهی، تصمیم‌گیری و حرکتی پست دروازه‌بانی است. در این پست، سرعت تعییرات شرایط محیطی خیلی زیاد است. کارکردهای توجهی، تصمیم‌گیری و حرکتی افراد تحت تأثیر این تعییرات، به گونه‌ای متفاوت درگیر می‌شود. برونداد این تأثیرات در عملکرد افراد مشاهده می‌شود؛ به‌شکلی که ورزشکار مجبور است در کمترین زمان به گزینه‌های محتمل، توجه کرده و با یک تصمیم سریع و آنی، اقدام به اجرای مهارت در پاسخ به حرکات لحظه‌ای محکم و غیرقابل پیش‌بینی بازیکنان حریف کند. علاوه‌بر این، مجاورت نزدیک بازیکنان مهاجم تیم مقابل و ایجاد واکنش‌های انفعالی از طرف دروازه-بانان در مقابل حرکات آن‌ها، افزایش ویژگی‌های تکانش‌گری دروازه‌بانان را هم‌راستا با افزایش سطح مهارتی به عنوان یک کارکرد مفید برای آن‌ها قرار داده است. این نتیجه‌پژوهش که نشان‌دهنده کارکردی بودن ویژگی‌های تکانش‌گری دروازه‌بانان با توجه به تکلیف و محیط اجرا است، با فرضیه دیکمن در زمینه ابعاد تکانش‌گری، قابل توجیه می‌باشد. دیکمن در سلسه پژوهش‌های خود، تکانش‌گری کارکردی و غیرکارکردی را دو بعد تمایز این ویژگی‌ها عنوان کرد که به صورت پیوستار قابل بررسی است (دیکمن، ۱۹۹۰، ص. ۹۹). وی تکانش‌گری غیرکارکردی را نشان‌دهنده ناتوانی در اطمینان حاصل کردن افراد در یک فرایند آهسته تحت شرایط خاص نامید و تکانش‌گری کارکردی را بر پایه توجه، انتخاب و عمل بسیار سریع اما صحیح با استفاده از

منابع

1. Ames, C., & Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80; Pp: 260-267.
2. Arce, E., & Santisteban, C. (2006). Impulsivity: A review. *Psicothema*, 18; Pp: 213-220.
3. Barrat, E. S. (1981). Time perception, cortical evoked potentials and impulsiveness among three groups of adolescents. In J. K. Hays, T. K. Roberts, & K. S. Solway. (Eds.). *Violence and the violent individual*. New York: Spectrum Publications. 21, Pp: 87-95.
4. Barratt, E. S. (1994). Impulsivity: Integrating cognitive, behavioral, biological, and environmental data. In W. B. McCown, J. L. Johnson, & M. B. Shure (Eds.). *The impulsive client: Theory, research and treatment*. Washington DC: American Psychological Association, 40; Pp: 39-45.
5. Besharat, M. A. (2007). Evaluate the psychometric properties Barratt impulsivity scale. *Research report, Tehran University*, Pp: 60-98. In Persian.
6. Besharat, M. A., Ghahramani, M. H., & Ahmadi, N. (2013). Athletics impulsively traits : A comparison between contact and noncontact sports. *Journal of Research in Sport Management and motor behavior*, 3 (5); Pp: 13-23. In Persian.
7. Besharat, M. A., Ghahramani, M. H., & Naghipour, B. (2015). The role of self-regulation and impulsivity sports success: Impact and non- impact sport to compare. *Journal of Motor Behavior, Institute of Physical Education*, 7 (18); Pp: 131-146. In Persian.
8. Dickman, S. (1990). Functional and dysfunctional impulsivity: Personality and cognitive correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58; Pp: 95-102.
9. Dickman, S. J., & Meyer, D. E. (1988). Impulsivity and speed-accuracy trade off in information processing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54; Pp: 274-290.
10. Enticott, P. G., Ogleff, R. P., & Bradshaw, J. (2006). Associations between laboratory measures of executive inhibitory control and self-reported impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 41; Pp: 285-294.
11. Expósito, J., & Andrés-Pueyo, A. (1997). The effects of impulsivity on the perceptual and decision stages in a choice reaction time task. *Personality and Individual Differences*, 22; Pp: 693-697.
12. Guilherme, M., Lage, L., Gallo, G. J., Cassiano, I. L., Lobo, M. V., Vieira, J. V., & et al. (2011). Correlations between impulsivity and technical performance in handball female athletes. *Psychology*, 2; Pp: 721-726.
13. Jackson, C. J. (2001). Comparison between Eysenck & Gray's models of personality in the prediction of motivational work criteria. *Personality and Individual Differences*, 31; Pp: 129-144.
14. Keye, M., Roth, N., Westhus, W., & Heine, A. (2004). Continuous performance task (CPT)-manual.

- Gottigen: Hogrefeverlag fur Psychology, 28; Pp: 40-65.
15. Kozlowski, S. W. J., Gully, S. M., Brown, K. G., Salas, E., Smith, E. A., & Nason, E. R. (2001). Effects of training goals and goal orientation traits on multidimensional training outcomes and performance adaptability. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 85; Pp: 1-31.
 16. Lage, G. M., Malloy-Diniz, L. F., Neves, F. S., Moraes, P. H. P., & Corrêa, H. (2012). A kinematic analysis of the association between impulsivity and manual aiming. *Human Movement Science*, 20; Pp: 39-55.
 17. Lemke, M. R., Fischer, C. J., Wendorff, T., Fritzer, G., Rupp, Z., & Tetzlaff, S. (2005). Modulation of involuntary and voluntary behavior following emotional stimuli in healthy subjects. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 29; Pp: 69-76.
 18. Lijffijt, M., Bekker, E., Quik, E. H., Bakker, J., Kenemans, J. L., & Verbaten, M. N. (2004). Differences between low and high trait impulsivity are not associated with differences in inhibitory motor control. *Journal of Attention Disorders*, 8; Pp: 25-32.
 19. Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M., & Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158; Pp: 1783-1793.
 20. Pickering, A. D. (2004). The neuropsychology of impulsive antisocial sensation seeking personality traits: From dopamine to hippocampus function. In R. M. Stelmack (Ed.). *On the psychobiology of personality: Essays in honor of Marvin Zuckerman*. New York: Elsevier, 108; Pp: 454-476.
 21. Reeve, C. L. (2007). Functional impulsivity and speeded ability test performance. *International Journal of Selection and Assessment*, 15; Pp: 48-61.
 22. Swann, A. C., Moeller, F. G., Steinberg, J. L., Schneider, L., Barratt, E. S., & et al. (2007). Manic symptoms and impulsivity during bipolar depressive episodes. *Bipolar Disorders*, 9; Pp: 206-212.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرستال جامع علوم انسانی